

MUHTASARI WA TAARIFA YA ATHARI ZA MAZIGIRA

Mtoa Mradi: Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA), Barabara ya Mbozi, Ploti No. 35, Eneo la Chang'ombe, S.L.P. 5384, Dar es Salaam, Tanzania
Simu: +255 (0)22-2862134, Faksi: +255 (0)22-2864069
Barua Pepe: info@nfra.go.tz, Tovuti: www.nfra.go.tz

Mshauri wa EIA: Eco Services (T) Limited, Josam House, Ploti No. 16, Block "B", Barabara ya Coca Cola, Eneo la Viwanda Mikocheni, S.L.P. 36086, Dar es Salaam, Tanzania.
Simu ya Mkononi: +255 787 696 932, +255 718 861 799, +255 654 076 700
Barua Pepe: info@ecoservices.co.tz, Tovuti: www.ecoservices.co.tz

1. Utangulizi

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imepokea mkopo wa masharti nafuu kutoka Poland kwa ajili ya kugharamia Mradi wa Kuongeza Uwezo wa Hifadhi ya Nafaka (SCEP). Mradi huu unatekelezwa na Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA), ambao ulianzishwa chini ya Sheria ya Mashirika ya Utendaji Na. 30 ya mwaka 1997 na kuanza rasmi tarehe 1 Julai, 2008. Lengo kuu la NFRA ni kukidhi mahitaji ya dharura ya chakula nchini baada ya majanga na kuboresha ufanisi wa usimamizi wa hifadhi ya nafaka.

NFRA inafanya kazi katika mikoa yote ya Tanzania Bara ambayo imewekwa kimkakati katika maeneo yenye ziada na upungufu wa chakula. Tatu kati ya haya yanahudumia maeneo ya Kusini mwa nchi (Songea, Sumbawanga, na Makambako) na mengine ni katika Kanda ya Kati (Dodoma), Mashariki (Kipawa, Dar es Salaam), Kaskazini (Arusha), na Magharibi/Ziwa (Shinyanga) ya Tanzania. Kila ofisi ya kanda inahudumia angalau mkoa mmoja, hivyo idadi ya mikoa inayohudumiwa na ofisi za kanda inatofautiana kwa idadi na ukubwa, kama vile idadi ya watu na uzalishaji wa nafaka. Shirika hili liko katika mchakato wa kupanga upya ofisi zake za kanda ili kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa majukumu yake. Kanda ya Shinyanga, ambayo inahudumia mikoa minane, itagawanywa katika kanda mbili za Shinyanga na Kigoma. Kanda ya Shinyanga itahudumia mikoa ya Mwanza, Simiyu, Mara, na Shinyanga yenyewe, wakati kanda ya Kigoma itahudumia Tabora, Kagera, Geita, na Kigoma yenyewe.

Jukumu kuu la Wakala, ambalo pia ni dhamira yake, ni kuhakikisha usalama wa chakula kitaifa kwa kununua, kuhifadhi, na kusambaza tena akiba ya chakula kwa ufanisi na gharama nafuu na kujibu kwa wakati upungufu wa chakula nchini. Kwa jumla, NFRA inamiliki maghala 33 yenye uwezo wa jumla wa tani 246,000 za kuhifadhi. Lengo la NFRA ni kuongeza kiwango cha akiba ya chakula hadi tani 700,000 ifikapo mwaka 2018. Uwezo wa sasa wa kuhifadhi wa NFRA ni tani 241,000, ambayo ni asilimia 34 tu ya mahitaji ya chakula ya tani 700,000. Hivyo basi, kuna haja muhimu ya kupanua uwezo wa hifadhi ili kufikia kiwango kinachofaa. Uwezo uliopo haujitoshelezi kumwezesha NFRA kufikia malengo yake ya kati na ya muda mrefu.

Ili kuwa na vifaa vya kutosha vya kuhifadhi nafaka nchini Tanzania, NFRA inakusudia kujenga mfumo bora zaidi wa vihenge vya kisasa vya kuhifadhi nafaka katika maeneo nane yaliyoteuliwa kimkakati, ambayo ni pamoja na Songea, Makambako, Mbozi, Sumbawanga, Mpanda, Shinyanga, Dodoma, na Babati. Maendeleo yanayopendekezwa yatafanyika kwenye Ploti Na. 794-803 Block "YY" katika Kijiji cha Malangi, Kata ya Maisaka Katani, Eneo la Viwanda katika Halmashauri ya Mji wa Babati kama ilivyoonyeshwa kwenye hati ya umiliki wa ardhi iliyoambatanishwa kwenye Kiambatisho IV. Eneo lililomilikiwa lina ukubwa wa mita za mraba 27,933.7, ambapo eneo lililotengwa kwa ajili ya vihenge ni 0.6 Ha (mita za mraba 6,000), na eneo lililosalia litatumika kwa vipengele vingine vya mradi kama inavyoonyeshwa kwenye mpango wa muundo ulioambatanishwa kwenye Kiambatisho V.

Vipengele vikuu vitakavyotekelezwa kwenye eneo hili ni pamoja na vihenge nane (8) vyenye uwezo wa tani 3,350 kila kimoja na majengo matatu ya maghala (3) yenye uwezo wa jumla wa tani 20,000; moja likiwa na uwezo wa tani 10,000 na mawili yenye uwezo wa tani 5,000 kila moja. Vyote hivi vitajengwa kwenye eneo lililopatikana kisheria lenye ukubwa wa jumla wa hekta 4.04. Vipengele vingine muhimu vitakavyojumuishwa ni jengo la utawala, ghala la kemikali na vifaa mbalimbali, ofisi ya WB, daraja la kupimia uzito, kantini, vyoo, jengo la maabara, nyumba ya jenereta na transfoma, na tangi la maji.

Kwa sasa, Mkoa wa Manyara uko kwenye kanda ya Kaskazini inayohudumiwa na kituo cha kuhifadhi nafaka kilichopo Mkoa wa Arusha, chenye uwezo wa tani 39,000. Ujenzi wa kituo cha kuhifadhi nafaka Babati chenye uwezo wa tani 20,000 utaongeza uwezo wa kuhifadhi kwa asilimia 2.4%. Pia utaongeza soko kwa wakulima kuuza mazao yao kwa Wakala huku ukiokoa muda na gharama za kusafirisha mazao kutoka Babati, Mkoa wa Manyara, hadi Mkoa wa Arusha ambapo kituo cha kuhifadhi kilipo. Ujenzi wa kituo cha kuhifadhi nafaka utamwajiri mkandarasi mwenye wafanyakazi takriban 50 kwenye eneo la ujenzi na 70 wakati wa hatua ya uendeshaji. Kwa hivyo, kuna umuhimu mkubwa wa mradi huu katika eneo hili kwani utaongeza uwezo wa hifadhi na kupunguza uhaba wa chakula katika ngazi ya kaya na kitaifa.

Zao kuu litakalohifadhiwa katika kituo kinachopendekezwa ni mahindi, yenye ujazo maalum wa 1.8 m³/t. Mradi unatarajiwa kufanya kazi kwa angalau miaka 50.

Sheria ya Tanzania inahitaji waendelezaji wa miradi kufanya Tathmini ya Athari za Mazingira na Jamii (ESIA) kabla ya utekelezaji. NFRA imeagiza Eco Services (T) Limited kufanya ESIA ya mradi unaopendekezwa. Sheria ya sasa ya mazingira nchini Tanzania inahitaji miradi yote ya maendeleo ipitie Tathmini ya Athari za Mazingira (EIA). Sambamba na wajibu huu wa kisheria, Masharti ya Marejeo (ToR) ya kazi hii yanahitaji kufanya masomo ya Tathmini ya Athari za Mazingira na Jamii. Kanuni za Tathmini ya Athari za Mazingira na Ukaguzi za mwaka 2005 zinaongoza mchakato wa ESIA na usimamizi wake nchini Tanzania. Kanuni hizi zinampa Mamlaka ya Usimamizi wa Mazingira ya Taifa (NEMC) mamlaka ya kusimamia mchakato wa ESIA, ambao unakamilika kwa kutoa Cheti cha Mazingira (EC) na Waziri anayehusika na Mazingira. EC ni mojawapo ya vibali vya msingi vinavyohitajika kabla ya mradi kuanza kutekelezwa.

Hatua ya awali ya utafiti wa ESIA ni zoezi la kuchunguza athari (scoping), lenye lengo la kubaini masuala muhimu ya kuzingatia wakati wa ESIA ya kina kupitia ushirikiano wa wadau. Matokeo ya zoezi hili yalikuwa msingi wa kuandaa Masharti ya Marejeo (ToR) kabla ya kukamilika kwake. Zoezi la kuchunguza athari lilifanyika Januari 2017. Ripoti hii ya utafiti, kwa hivyo, inatoa taarifa husika na maelezo ya mazingira kuhusu nia ya mtoa mradi kutafuta kibali kutoka Mamlaka ya Usimamizi wa Mazingira ya Taifa (NEMC) kwa ajili ya utekelezaji wa mradi unaopendekezwa.

2. MAELEZO YA MRADI

Eneo lililopendekezwa la mradi liko katika eneo la viwanda la Kijiji cha Malangi, Kata ya Maisaka Katani katika Halmashauri ya Mji wa Babati, Mkoa wa Manyara. Viwianishi vya GPS vya eneo la mradi ni Latitudo 04°14'79.38''S na Longitudo 035°74'92.43''E.

Kiwanja kimepakana na mashamba upande wa Kaskazini, Mashariki na Magharibi. Takriban mita 105 kutoka eneo la mradi upande wa Kaskazini, kuna korongo, wakati Barabara Kuu ya Babati hadi Arusha ipo umbali wa takriban kilomita 1.4 kutoka eneo hilo upande wa Magharibi. Upande wa Kusini, eneo la mradi limepakana na barabara ya mtaa wa Malangi takriban mita 15. Hakuna nyumba za makazi karibu na eneo hilo. Eneo la mradi liko umbali wa kilomita 12 Kusini mwa Halmashauri ya Mji wa Babati.

3. USHIRIKI WA WADAU NA MAWASILIANO

Mashauriano yalifanywa na washauri ambao walihusisha wakazi wa karibu na eneo la mradi pamoja na maafisa mbalimbali katika Halmashauri ya Mji wa Babati.

Mambo makuu yaliyotokana na mashauriano hayo ni pamoja na:

- Uhifadhi wa mazingira
- Usimamizi wa taka
- Msongamano wa magari ya kuingia na kutoka barabara kuu
- Mahali pa kukusanyika kwa dharura
- Usalama
- Kelele kutoka kwa jenereta la dharura
- Maendeleo ya jamii

Masuala ya kila mdau yamezingatiwa kikamilifu kwenye ripoti ya EMP. Wadau waliokonsultiwa ni pamoja na:

- Mwekezaji
- Halmashauri ya Mji wa Babati
 - Mkuu wa Mkoa
 - Mchora Mipango wa Mji
 - Afisa Ardhi
 - Afisa Mazingira
- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji

- TANESCO
- OSHA
- BUWASA
- Kata ya Maisaka Katani
 - Afisa Mtendaji wa Kata
- Kijiji cha Malangi
 - Afisa Mtendaji wa Kijiji
 - Wawakilishi wa Kijiji
 - Jirani wa eneo la mradi
- Mwekezaji

4. ATHARI ZA MAZINGIRA ZINAZOTARAJIWA NA HATUA ZA KUPUNGUZA ATHARI

Athari zinatarajiwa kutoka katika utekelezaji/ujenzi, uendeshaji hadi hatua ya kusitisha mradi kuhusu masuala yafuatayo: uharibifu na uchafuzi wa ardhi; ubora wa hewa; kelele; taka za mafuta; rasilimali za maji; usimamizi wa taka ngumu na majimaji; mifumo ya maji ya mvua, ekolojia ya nchi kavu, mandhari; usalama wa umma/madereva; usumbufu wa magari. Masuala mengi muhimu yalibainishwa wakati wa zoezi la kupanga na yamezingatiwa wakati wa kuandaa ESIA. Athari chanya na hasi zimeorodheshwa hapa chini:

4.1 Athari Chanya Zinazotarajiwa

Mradi uliopendekezwa utakuwa na athari chanya kwa jamii na mazingira kwa ujumla. Baadhi ya faida ni pamoja na zifuatazo:

- Utahamasisha watu kuwekeza zaidi katika kilimo na kuongeza uzalishaji wa mazao ya chakula hivyo kuongeza usalama wa chakula kwa kaya na taifa;
- Utatumia ardhi kwa njia bora zaidi na kuongeza matumizi yake;
- Utahakikisha ufuatiliaji bora na usimamizi mzuri wa akiba ya chakula;
- Mradi pia utatoa fursa za ajira wakati wa ujenzi na uendeshaji;
- Utahakikisha nchi ina akiba ya chakula ya kutosha wakati wote dhidi ya uhaba wa chakula;
- Biashara nyingi ndogo ndogo zitatarajiwa kuibuka wakati wa ujenzi hasa zile zinazotoa huduma za chakula na vinywaji kwa wafanyakazi wa ujenzi;
- Itaongeza ushindani kati ya wakulima wadogo na wakubwa katika utoaji wa mazao ya chakula kwa akiba ya taifa, jambo ambalo linaweza kuchangia udhibiti wa bei (kushuka).

4.2 Athari Hasi Zinazohusiana na Awamu za Mradi

Athari hasi zilizobainishwa kutokana na awamu za mradi ambazo hatua za kupunguza zimetolewa kwa kina katika Sura ya 6 ni pamoja na:

- Kupotea kwa uoto wa asili;

- Kelele na mtikisiko;
- Uchafuzi wa hewa ikiwa ni pamoja na vumbi;
- Uchafuzi wa udongo na maji;
- Kufungwa kwa njia za upatikanaji;
- Erosion ya udongo;
- Usumbufu wa magari;
- Hatari za usalama na afya ya umma;
- Hatari ya mafuriko;
- Uharibifu wa miundombinu iliyopo;
- Uharibifu kutokana na utupaji wa taka;
- Uchafuzi wa udongo na mabadiliko ya mandhari;
- Usumbufu wa mtiririko wa trafiki;
- Kuongezeka kwa maji yanayotiririka juu ya ardhi;
- Kelele kutoka kwa jenereta la dharura na compressor; na
- Uzalishaji wa taka za vyoo.

5. MBADALA WA MRADI

5.1 Mbadala wa Kutofanya Lolote

Mbadala wa kutofanya mradi huu unahusisha kuacha hali ya sasa iendelee bila kujenga kituo cha hifadhi ya nafaka. Kuchagua mbadala huu kungeepusha athari nyingi hasi zinazohusiana na uwepo wa kituo hiki na kupoteza faida zote chanya kama vile ajira wakati wa ujenzi na baada ya ujenzi, upatikanaji wa hifadhi ya kutosha ya nafaka ili kuhakikisha usalama wa chakula, na kupanua soko la ndani la mazao ya kilimo kwa NFRA hasa nafaka.

5.2 Mbadala wa Eneo

Chaguo la kutumia eneo lingine (mbali na eneo la Malangi) badala ya eneo lililopendekezwa pia lilizingatiwa. Hata hivyo, utafiti wa upembuzi yakinifu uliofanywa na mhusika wa mradi ulionyesha nguvu za eneo lililopendekezwa kama ifuatavyo:

- Kiwanja kiko katika eneo lenye ukubwa unaofaa;
- Eneo liko katika sehemu nzuri kutokana na mtandao wa barabara na upatikanaji rahisi;
- Upatikanaji wa umeme na maji.

5.3 Mbadala wa Ubunifu

Ubunifu wa mpangilio wa eneo kwa ajili ya vifaa vikuu (silos 6 na maghala 2) umezingatia mtiririko wa kazi na njia bora ya kutumia nafasi kwa ufanisi. Mpangilio unafuata mtiririko wa kimantiki wa teknolojia ya uhifadhi wa nafaka. Maghala yamepangwa kwa namna inayopunguza uchimbaji na kujaza wakati yakihiifadhi mwelekeo wa Mashariki-Magharibi kwa ajili ya uingizaji hewa bora zaidi. Silos zimepangwa kwa kuzingatia njia bora za magari wakati wa kupakua na kupakia nafaka. Ardhi nzuri inazidi kuwa adimu, hivyo matumizi bora ya ardhi yanahimizwa.

5.4 Mbadala wa Nishati

Matumizi ya vyanzo vingine vya nishati badala ya umeme kutoka gridi ya taifa na jenereta za dizeli yalizingatiwa. Inakubalika kwa ujumla kuwa usambazaji wa umeme kutoka gridi ya taifa si wa kuaminika kwa sababu unatokana zaidi na jenereta za nguvu za maji, ambazo zinategemea mvua. Kwa upande mwingine, jenereta za dizeli, ambazo hutumika zaidi wakati wa kukatika kwa umeme, hutoa gesi nyingi za ukaa hasa zinapokuwa zinafanya kazi kwa muda mrefu. Nishati ya jua ilizingatiwa na timu ya wabunifu itaangalia uwezekano wa kutumia chanzo hiki mbadala.

5.5 Vifaa vya Ujenzi na Teknolojia

Silos za chuma zilitengenezwa kama mbadala halali na kuthibitika kuwa bora katika kulinda nafaka dhidi ya wadudu wa maghala kwa kiasi kikubwa. Silo za chuma ni miundo ya mvingo, iliyojengwa kwa mabati na kufungwa kabisa, na kuua wadudu wowote ambao wanaweza kuwepo. Athari ya teknolojia ya silos za chuma barani Afrika, Asia na Amerika ya Kusini ni pamoja na kuboresha usalama wa chakula, kuwawezesha wakulima, kuongeza fursa za kipato na ajira, na kulinda mifumo ya kilimo. Silos za chuma zinaweza kutengenezwa kwa ukubwa tofauti, baadhi ya wazalishaji wa viwandani wanaweza kutengeneza silos kubwa zaidi ya uwezo wa tani 5,000. Vifaa vya kuhifadhi silos ni bora zaidi na teknolojia iliyoendelea ikilinganishwa na maghala ya kuhifadhi. Hata hivyo, kutokana na gharama kubwa ya uwekezaji kwenye silos, NFRA itaendelea kujenga maghala ili kukamilisha vifaa vilivyopo pamoja na kusaidia silos chache zilizopangwa.

6. TAHMINI YA GHARAMA NA FAIDA

Faida kadhaa zinahusiana na mradi uliopendekezwa katika ngazi ya kitaifa na ya mtaa kwa kuzingatia athari za kuzidisha zinazohusiana na uhusiano na uchumi wa kitaifa na mtaa. Mradi uliopendekezwa utazalisha fursa za ajira huko Malangi wakati wa awamu za ujenzi na uendeshaji, ambazo zinaweza kujazwa na watu wa eneo hilo wenye ujuzi husika. Ingawa kwa sasa mishahara bado haijabainishwa, inakadiriwa kuwa kutokana na ajira, wafanyakazi watapata kipato ambacho kitaongeza ubora wa maisha yao na pengine kuboresha mitindo yao ya maisha. Hata hivyo, fursa za ajira na mishahara itakayotolewa itaathiri watu wengi zaidi, ikiwa ni pamoja na wale wanaowategemea wafanyakazi hao. Mradi utaongeza uwezo wa hifadhi ya chakula kwa manufaa ya nchi na watu wake wakati wa janga la chakula.

7. MPANGO WA USIMAMIZI WA ATHARI ZA MAZINGIRA NA JAMII

Mpango wa usimamizi umewekwa ili kuhakikisha kuwa hatua zote za kupunguza athari zilizopendekezwa na utafiti wa EIA zinatekelezwa. Mpango huu unajulikana kama Mpango wa Usimamizi wa Athari za Mazingira na Jamii (ESMP). Gharama zinazohusiana na mpango wa usimamizi wa mazingira na jamii ni TSHS 65,100,000. Gharama za kila mwaka za kutekeleza mpango wa ufuatiliaji wa mazingira unaopendekezwa ni TSHS 28,500,000.

8. HATUA ZA KUKAMILISHA MRADI NA KUSITISHA MRADI

Mradi unapoisha, kila kitu kinapaswa kuachwa katika hali nzuri. Ili kufanikisha hili, yafuatayo yanapaswa kukamilishwa:

- Mandhari ya maeneo wazi inapaswa kufanywa. Maeneo kama haya yanapaswa kuzibwa kutokana na mashimo na maeneo mengine yaliyoporomoka na mimea kupandwa;
- Vifaa vyote vya taka vinapaswa kuondolewa kutoka eneo la mradi. Hakutakuwa na vifaa kama vile mbao, vioo, mawe, vyuma chakavu n.k. Hata hivyo, vifaa hivi vinapaswa kutupwa ipasavyo;
- Ukarabati wa jumla wa maeneo yoyote yaliyochimbwa; mimea ya ubora inapaswa kupandwa ili kuongeza thamani ya kimazingira ya eneo hilo. Mimea hii inapaswa kumwagiliwa mara kwa mara;
- Miundo yote inapaswa kusafishwa na kuondolewa vumbi lolote;
- Vifaa vyote vya ujenzi vinapaswa kuondolewa na vile chakavu kuuzwa kwa wahusika wa vyuma chakavu;
- Wafanyakazi wanapaswa kupewa tahadhari kabla ya kusitisha mradi na kufidiwa ipasavyo na kusaidiwa kutafuta fursa nyingine mahali pengine.

9. WATAALAMU WALIOSHIRIKI KATIKA UTAFITI

Jina la Mtaalamu	Shirika/Asasi	Utaalamu	Nafasi Aliyotwikwa
Eng. Edgar Mwasha	Eco Services (T) Limited	Mtaalamu wa EIA na Kiongozi wa Timu	Kiongozi wa Mazingira
Eng. Samwel Zakayo	Eco Services (T) Limited	Mtaalamu wa EIA na Uhandisi wa Mazingira	Mtaalamu wa Mazingira
Prof. Valerian Silayo	Chuo Kikuu cha Kilimo cha Sokoine (SUA)	Uhandisi wa Kilimo na Usimamizi wa Rasilimali Asili	Mtaalamu wa Kilimo
Bw. Ignatius Ngamesha	Eco Services (T) Limited	Sosholojia	Mwanasosholojia
Eng. Robert Mshana	Eco Services (T) Limited	Uhandisi wa Ujenzi	Mhandisi wa Ujenzi
Dkt. George Sangu	UDSM	Botania/Ekolojia	Mtaalamu wa Ekolojia
Eng. Hellen Laizer	Eco Services (T) Limited	Mhandisi wa Mazingira	Mshauri wa Mazingira

10. HITIMISHO

Tathmini ya athari ilifanywa kwa kuzingatia shughuli za mradi na masuala yaliyobainishwa wakati wa awamu ya kupanga EIA na kupitia mashauriano ya wadau. Tathmini hiyo inakubali kuwa maendeleo yoyote yatakuwa na athari kwa mazingira ya kimaumbile na kijamii. Tathmini ya athari haikubaini suala lolote la umuhimu mkubwa ambalo haliwezi kupunguzwa hadi kiwango kinachokubalika ili mradi uliopendekezwa usikubalike kutoka mtazamo wa mazingira na kijamii. Athari zote hasi zinazowezezekana zilizobainishwa kupitia EIA zinaweza kupunguzwa ili kupunguza ukali na umuhimu hadi viwango vinavyokubalika au kwa kutumia udhibiti wa usimamizi. Athari hasi zinazohusiana, kwa kiasi kikubwa zimepunguzwa kupitia mbinu bora za usimamizi, taratibu za usalama na dharura. Kutekeleza hatua za kupunguza athari zilizopendekezwa kutaboresha uendelevu wa mazingira wa mradi huu. Kwa hivyo, inahitimishwa kuwa utekelezaji wa kituo cha kuhifadhi nafaka hautakuwa na athari za kuzuia mradi mradi hatua za kupunguza athari zitatekelezwa kikamilifu na kwa wakati. NFRA imejitolea kutekeleza mapendekezo yote yaliyotolewa kwenye ripoti hii ya EIS na kuendelea kufanya ukaguzi na ufuatiliaji wa mazingira. Ingawa kuna baadhi ya athari hasi za kimazingira zinazohusiana na mradi, mradi huu utakuwa na manufaa makubwa ya kijamii na kiuchumi kwa jamii ya Kijiji cha Malangi, Mji wa Babati na nchi kwa ujumla.